
FRANSIZ DEVRİMİNİN MİRASINA HRİSTİYAN DEMOKRAT CEVAP: MODERNİZM VE MATERYALİZMİN ELEŞTİRİSİ*

*

*Allan Carlson***

Çev.: İlknur TÜRE***

1992 Cumhuriyetçi Parti Ulusal Konvansiyonunda Pat Buchman, Amerika'da bir din savaşı olduğunu vurgulamış ve bunun bir zamanlar soğuk savaşta olduğu kadar kritik bir durum arzeden bir *kültür savaşı* olduğundan dem vurmuştur.¹

Kültür Savaşı teriminin gündeme getirilmesi daha eskiye -bir yüzyıl öncesine- gitmektedir. 1870'lerde *Kulturkampf* (kültür savaşı) adını taşıyan bir kampanya ile Yeni Alman İmparatorluğu dinî özgürlük ve aile özerkliği üzerine geniş çaplı bir saldırı başlatmıştır. Bu kampanyanın birincil konusu eğitim ve kültürel kurumlar üzerindeki Roma Katolik Kilisesinin etkisidir.

* The Long Culture War: The Christian Democratic Response to Modernity and Materialism; Touchstone, November 2006; pages:36-42.

** Howard Merkezi Başkanı, Amerika'da Aile Çalışmaları Direktörü, *Amerika'da Aile* dergisi Editörü

*** Yard. Doç. Dr., Muğla Üniversitesi, İİBF, Kamu Yönetimi Bölümü

Bu kültürel savaşın en önemli sonucu -belki de henüz şekillenmemiş olan- Hristiyan Demokrat olarak adlandırılan siyasî akımı Almanya ve Avrupa'nın diğer yerlerinde cesaretlendirmek olmuştur. Bu akımın amaçlarından biri Hristiyan prensiplerini kendince bir zafer ama Hristiyan Demokratlarca trajedi örneği veren modern yönetimlere uygulamaktır.

FRANSIZ DEVRİMİNİN BIRAKTIĞI MİRAS

20. yüzyıl Çin Komünist lideri Zhou Enlai'nin, 1789 Fransız Devriminin insanoğlu üzerindeki etkisi sorulduğunda "buna cevap vermek için henüz çok erken" cevabını verdiği söylenir. Bu cevap gerçeklik değeri taşımaktadır. 1789 Devrimi halen devam eden bir süreç olarak insanların nefsinin ve ruhunu serbest bırakmıştır. Bu fikirlerin çoğu -eşitlik fikrini sınırlayan, geleceği ve devletin kutsallığını inkar eden fikirler de olmak üzere- din ve aile üzerinde doğrudan etki yapmıştır.

Hristiyan Demokrasi Fransa'daki olaylara gecikmiş bir cevaptır. Önde gelen ilk Hristiyan Demokratlardan biri, modern hayatın doğum yılı olan 1789'un aynı zamanda felaketin de doğum yılı olduğunu beyan etmiştir.² Nitekim Hristiyan Demokrat Partilerinin en başarılılarından biri -ki Hollanda'dadır- 1870'lerin sonunda anti-devrimci adını almış ve 20 yıl öncesine kadar mevcudiyetini sürdürmüştür.

HİSTİYAN DEMOKRATLAR MUHAFAZAKÂR MIDIR?

Otantik Hristiyan Demokrasinin diğer adının -basit bir biçimde- muhafazakârlık olduğu söylenemez. Avrupa muhafazakârlarından farklı olarak, Hristiyan Demokrat'ın amacı ne eski feodal düzeni ya da mevcut sınıf yapısını veya kişi zenginliğini savunmak ne de şehir endüstri düzenini bir tarafa bırakıp, yalnızca küçük çiftçilerin çıkarlarını savunmaktır. Tüm bunların yerine, bu hareket moderniteye kendi platformunda cevap veren bir oluşum olarak görülmelidir. Bu akımın kurucuları Fransız Devrimini anti-Hristiyan dünya kuvvetinin -eğer Hristiyanlar durdurmazsa- tüm dünyayı Tanrı'nın elinden daimî olarak alıp, kendi kaderinden uzaklaştıracakları karamsarlığı içinde algılamışlardır.³

Hristiyan Demokrasi, hem sosyalist hem de liberal kapitalist versiyonları olmak üzere ekonomik materyalizmin karşısında olmuştur. Hristiyan Demokrasi'nin anlayışına göre, Avrupa'nın 20.yüzyılın başındaki düzensizliği, bozukluğu, önceki yüzyılın mübalağalı liberal kapitalist ekonomik düzeninden kaynaklanmaktaydı. 1940'ların Hristiyan Demokrat bir yazarı olarak

Maria Meyer-Sevenich şöyle demişti: “Marksizm ve faşizm, aynı toprakta yetişmiş liberal kapitalist düşüncenin güçlü reaksiyonist hareketlerinden başka bir şey değildir”.⁴ Hristiyan Demokrasi mevcut durumdan farklı bir siyasal ve ekonomik düzen kurabilecek olan Hristiyan-merkezli bir dünya görüşü sunmak istemiştir. Yani Hristiyan Demokrasi mevcut düzenin ürünü olan materyalist bir topluma karşı çıkıyordu.

Hristiyan Demokratlara göre, Fransız Devriminin mirası hem ekonomik hem de politik olarak farklılığı baskı altına alan, doğal olan herşeyin inkârı anlamını taşıyan bir örnekliği oluşturmaktır. Hristiyan Demokratlar spontane hayat yapılarının -köyler, kasabalar, komşuluk, iş birlikleri ve hepsinin üstünde aileler- modernitenin öngördüğü şekilden korunmaları gerektiğini düşünmektedir.

Hristiyan Demokratlara göre yalnızca doğal yapılar yoluyla, insanın kişiliği refah bulabilecektir ve Hristiyan Demokratlar bu tür grupların devletten önce de var olduğunu ısrarla vurgulamaktadırlar. Yani yasa, aileleri ve küçük toplulukları yaratmamıştır; onları bulmuştur, çünkü onlar zaten vardı ve yasa sonra gelmiştir. Buna uygun olarak da, doğum ve çocukların yetiştirilmesi gibi eskiden beri ailenin varolması için önceliği olan konularda devlet yardımlarını savunmaktadırlar.

Zamanımız analistlerinden Guido Dierickx, Hristiyan Demokratların ailenin tanrısal bir değer olduğunu düşündüklerini söylemektedir. Buna göre, aile tüm toplumların yeniden üretilmesi için bir araçtır da.

KATOLİK DEMOKRASİ

En saf şekli ile Hristiyan Demokratlar aynı zamanda Hristiyan siyasal birliğini amaçlamaktadırlar. Fransız Devriminin ideolojik tarafını oluşturan 18. yüzyıl aydınlanması, ondan önceki yüzyılın din savaşları üzerinde şekillenmiştir. Bu müsamahasız çağda, Katolikler ve Protestanlar birbiri ile savaşmışlar ve bu Hristiyan sivil savaşında milyonlar telef olmuştur.

Modern akım ortak düşmanları üzerinde yoğunlaşarak -Kuyper’in deyişiyle anti-Hristiyan dünya gücü- Katolik ve Protestan arasındaki teolojik farklılığı aşmaya ve ortak bir gündem inşa etmeye çalışmaktadır. Aynı şekilde, bu amaca yönelik farklı Katolik ve Protestan yollar bulunmaktadır.

Katoliklerin mücadelesi özellikle Roma Kilisesinin görüşünü değiştirmeye yönelik olmuştur -1815’de Napolyon’un düşüşünden 1848 devrimlerine kadar mevcudiyetini koruyan, kişilerin baskı altında tutulması, onların demokratik isteklerine karşı tavır alınması ve endüstriyel toplumun ortaya çıkardığı yeni

problemlerin görmezden gelinmesi gibi. Katolik mücadele aynı zamanda Katolik grupların temel olarak Katolik çıkarları ile ilgili olan yönelimini de aşmaya çalışmıştır. Örneğin, Almanya eyaletlerinde 1848 devrim yılı, Alman Katolik Federasyonuna tanık olmuştur. Alman birliğinde gelecekte her daim Katolik haklarını korumak için oluşturulmuş olan bu Katolik Kulüp, 1858 fraksiyonlarından biri -hatta merkez partilerden biri- olmuştur. Teoride Katolik olmayanlara da açık olmasına rağmen, bu Merkez Partisi birincil amaç olarak Katolik otoritesi, hakları ve kilise okullarının savunulması üzerinde yoğunlaşmıştır.

Bununla birlikte, piskopos von Ketteler of Mainz, daha ilginç ve evrensel olan sosyal kapitalizmi şekillendirme çabası içine girmiş ve 1848'de yapılan Katolik Kongresi esnasında "dinin her zaman her yerde, beklenmedik ve radikal durumlarda bile özgürlüğe, özgürlüğün de dine ihtiyacı olduğunu" beyan etmiştir. 1860'larda, sosyal problemler üzerinde durarak *kapitalist mutlakçılık* olarak adlandırdığı gelişmeleri suçlamaya başlamış ve işçileri korumak için Hristiyan işçi sendikaları kurulması, maaşları artıran, çalışma zamanını kısaltan ve çocuk ve annelerin fabrikalarda çalışmasını yasaklayan acil siyasî reformların yapılması çağrısında bulunmuştur.⁵

1871'de Prusya Savaşının Alman galibiyetini takiben, Alman İmparatorluğu kurulmuş ve Şansölye Otto von Bismarck derhal kültür savaşını (kulturkampf) başlatmıştır. Bu Protestan imparatorluğu üzerindeki Katolik kilisenin etkisinin azaltılması amaçlanmış ve bu amaçla örneğin, Cizvit din düzeni yasaklanmıştır.

Bununla birlikte, tüm Hristiyanlar, din adamlarının kilise vaazlarında siyasî meseleleri tartışmalarının yasaklanması gibi yeni sınırlamalar ile yüzyüze gelmişlerdir. 4 yıl sonra, imparatorluk tüm resmî evliliklerin kilise yerine sivil bir törenle yapılması zorunluluğunu getirmiş ve buna cevaben de Merkez Parti yoluyla Katolik siyasî hareket tetiklenmiştir. Bu kültür savaşı, Bismarck'ın Alman İmparatorluğunda asıl tehditin sosyalistlerden geldiğine inandığı zaman olan 1878'e kadar sürmüştür.

LEO'NUN YENİ ÇAĞI

Piskopos Ketteler'in sosyal Katolikliği; Alman Merkez Partisince temsil edilen seçim siyaseti ve 1891'de Papa 13.Leo'nun *Yeni Çağ* (Rerum Novarum) genelgesi aynı zamanlara rastgelen üç önemli oluşumdur. Leo'nun Yeni Çağ Genelgesi Roma Katolikliğinin hem bırakınız yapsınlarca klasik liberalizmine hem de sosyalizme olumlu bir Hristiyan alternatif oluşturuyordu ve endüstrileşmenin oluşturduğu problemleri çözüme isteğini yansıtıyordu. İşçi-işveren ilişkisi olarak da işçilerin, işverenlerin insanî ol-

mayan tavırlarına maruz kaldıkları ve rekabet çılgınlığı karşısında, yalnız ve savunmasız olduğu görüşü ile Leo, eğer maaşlar işçi ve işveren arasındaki bir özgür sözleşme ile belirlenirse adaletli olacağını söyleyen liberal ücret teorisini reddetmiştir. Leo, sosyalizmi de işçileri incittiği, mülkiyet sahiplerinin resmî haklarını zedelediği, devletin işlevlerini sapkınlıştırdığı ve hükümetleri büsbütün çatışmanın içine attığı düşüncesi ile çok daha adaletsiz bu-larak reddetmiştir.

Hristiyan Demokrasi, Katolikler açısından *Rerum Novarumun* hayata geçirilmesi olarak anlaşılıyordu. 1901'de Leo *Graves de Communi Re* adını taşıyan ve Hristiyan Demokrat içerikli olan bir genelge daha yayınlamış ve demokratik sosyalizm prensipleri ile farklılıklar taşıyan bu akımla ilgili olarak şunları söylemiştir:⁶

“Hristiyan Demokrasi özünde Hristiyan olarak oluşturulmuştur ve ilahî prensipler içermektedir; ve o kitlelere herşeyi ilahî kuvvet için yaparak ruh-larını mükemmelleştirmek gibi ulvi bir amaç için gelişmelerini sağlayacak daha iyi koşullar yaratılmasını savunmaktadır. Bu yüzden de Hristiyan De-mokrasi için ‘adalet’ kutsaldır ve mal edinme hakkı alıkonulamaz ve doğru işleyen her refah devletinde bu hak korunmalıdır”.

1906'da da Alman Merkez Partisi kendi geleceği ile ilgili büyük bir olu-şum başlatmıştır. Buna göre bundan sonra izlenecek olan yol katı bir Katolik örgüt görünümünde olmayı bırakması ve Protestan üyelerinin artırılması gerektiği yönündedir. Çünkü ancak böyle yapıldığında, daimî olarak azınlık statüsünde olmaktan kurtulabilecektir.

PROTESTAN DEMOKRASİ

Hristiyan Demokrasinin Protestan düzenlemesi din adamı, editör ve si-yasetçi olan Abraham Kuyper ile birlikte anılır. Hollanda -hatırlamakta fay-da var ki- bir dinî istem sonucu ortaya çıkmış bir ulustur. Seksen yıldan faz-la zaman -1566 ila 1648- Dutch Kalvinistler Katolik Habsburglarla din adına savaşmışlardır. Sonuç Katoliklerin azınlık durumuna geldiği Protestan bir ulusun ortaya çıkmasıdır.

Denilebilir ki Fransız Devriminin fikirleri, her iki topluluğa da (Protes-tan ve Katolik) bir husumet ile bakan anti-Hristiyan millet oluşturmak ama-çlıdır. 1879'da Kuyper Kalvinist siyasî akımı anti-devrimci partiye dön-dürmüştür. Kuyper Fransız Devrimini, milletleri tarihinden uzaklaştıran ve Hristiyan karşıtlığını kalplere yerleştirmeye çalışan bir ruhun ortaya çık-a-rılması çabası olarak görmüştür.⁷

Kuyper endüstriyel prensiplerin lokal, doğal topluluklara sokulmasına da karşı olduğunu belirtmiştir. Buna göre sermayenin gücü insanın kanını yavaş yavaş emmekteydi. Bu kapitalist düzenlemeler aile yapısı için mekanik oluşumlara sebebiyet veren tehlikeli unsurlar barındırmaktaydı.⁸ Artık hiçbir bebek annesinden süt ememeyecekti, çünkü tüm bebekler için sunî mamalar hazırlanacaktı. Artık hiçbir çocuk annesi ile evlerinde oynamayacak, toplu bakımın yapıldığı yerlere (kreşlere) gönderileceklerdi.⁹

Artık geriye dönüş yoktu. Hristiyanlığa inananların kendi devletleri içerisinde Hristiyan-demokratik bir gelişme düzenlemesine girmeleri gerekiyordu.¹⁰ Kuyper bu akımı Katolik Parti olarak örgütlenmiş olan Hollanda Katolik azınlığı ile birlik olarak yapılması düşüncesindeydi. Kuyper Anti-Devrimci Parti üyelerine şöyle demişti: “Devrimin tüm partileri inanmasalar da, Katolik olanların bizimle hemfikir olduğu nokta, Lordumuzun (Hz.İsa’nın) ikinci kez geleceği, ölü ve dirileri yargılayacağıdır. Katolikler de bizim gibi dünyadaki tüm otorite ve gücün Tanrı’dan gelmekte ve yaratılmış olma gerçeğine dayanmakta olduğunu bildirmektedirler”. Tüm bunlara rağmen Kuyper, iki Hristiyan partinin birleşmesine karşıydı ve bunun kendi tarih ve prensiplerine ihanet anlamına geleceğini söylüyordu.¹¹

KRİZ VE YENİLENME

Birleşmeye dair bu ihtiyatlı adımlar 20. yüzyılın ortalarına kadar devam etti. Hollanda’da Anti-Devrimci Parti, 1897’den Nazilerin işgaline (1940) kadar ulusal politikada önemli bir rol oynadı. Almanya’da ise Merkez Parti birçok koalisyon hükümetlerinin içerisinde yer almış ve Birinci Dünya Savaşından sonra Weimar Cumhuriyetinin oluşturulmasına yardım etmiştir. Bununla birlikte Parti, 1930’ların başındaki ekonomik buhrandan olumsuz şekilde etkilenmiş ve Adolph Hitler’i ve onun Nasyonal Sosyalist Partisini iktidara gelmekten alıkoyamamıştı. Hitler 1933 Temmuzunda Merkez Parti’yi kapatmıştır. Aynı şekilde İtalya’daki Hristiyan Demokrat akım da –ki Halk Partisi adını almış ve rahip Don Luigi Stutzu tarafından örgütlendirilmiştir- Benito Mussolini’nin Faşist rejimi tarafından 1925’te illegal olarak ilan edilmiştir.

Bununla birlikte, 1930’ların sonu ve 1940’lı yıllarda Hristiyan Demokrasi yenilendi ve kendine yeni bir dil edindi. Baş aktör olan Emmanuel Mounier ise bir Katolik Dergisi olan *Espirit* de yazıyor ve bireyciliğin Hristiyanlaştırılmış versiyonu olan *personalizm* üzerinde çalışıyordu. Bu vizyon, klasik liberalizmin saf bireyciliğini ve sosyalizmin maddeciliğini reddediyordu. Bu akım insan kişiliğinin tüm boyutlarının (bireysel olduğu kadar sosyal, ve maddeci olduğu kadar manevi boyutlarının) geliştirilmesi gerektiğini vurguluyordu.

Hem Faşizmin hem de Komünizmin devlet anlayışını reddeden Mounier, insanın kendini tam ifadesinin ancak aile, yerel topluluklar ve işçi sendikaları gibi sosyal kurumlar vasıtası ile mümkün olabileceğini savunuyordu. Mounier bir yönüyle Hristiyan, diğer yönü ile de sosyal-ekonomik yönü olan devrimci bir Hristiyan Parti kurulması çağrısında bulunmuştur.¹²

Başka bir Hristiyan Demokrat doktrin, her ikisi de Fransız dergisi *Aube*'de yazan Fransız Katolik filozoflar Etienne Gilson ve Etienne Borne'dan geldi. Bu filozoflar 19. yüzyıl burjuvazisinin atomik bireyciliğini reddediyorlar ve bu anlayışın anne ve çocukların çalıştırılması örneğinde görüldüğü üzere aile gibi temel kurumlara kayıtsız kalmasını kabul edemiyorlardı. Aynı zamanda Sosyalist ve Komünistlerin ise maddeciliğe ve dine karşı olan düşmanlığına da tavır alıyorlardı. Bu iki filozof burjuva liberalizmini ve komünizmi *aynı hatanın iki yüzü* olarak görüyorlardı. Şimdi yapılması gereken Batı uygarlığı ile yüzleşmek ve burjuva liberalizmi ile kolektivizm arasında orta bir yol bulmaktı.¹³

Yeni Hristiyan Demokrat platformda, parti tüm Hristiyanları kapsayıcı olacaktı. Nazi ve faşist çağın din karşıtı karanlık dönemini takiben, bu akım Katolik ve Protestan inanışlarını birleştirmeyi ve Hristiyanlığın savunulması ve bunun üzerine bir uygarlık kurulmasında diğer dinlere -Yahudilere ve Agnostiklere- sempatik bakmanın gerekliliğini vurguluyordu.¹⁴

Savaş sonrası Hristiyan Demokratlar, ailenin ve -atalarının yaptığı gibi- diğer doğal toplulukların savunulmasına öncelik veriyorlardı. Onlar eski Avrupanın katı patriarkal aile sistemini açık açık savunuyorlardı ve bu modelin personalizm ile uyuşmadığını söylüyorlardı. Kadınların temel haklara -oy verme ve mal idare etme gibi sivil, yasal ve siyasal haklar- sahip olması gerektiğine inanıyorlardı. Aynı zamanda, ailenin restorasyonu, eğitimin kontrolünün tekrar aileye dönmesi, annelerin ve çocukların devlet tarafından özel olarak korunması ve babaların aile maaşı alması gerektiği -ki anneler çocukları ile beraber evde kalma özgürlüğünü elde edip, koruyabilsinler diye- anlamlarına gelmekteydi.¹⁵

İnsan hakları konusunda da bir anlayış farklılığı ortaya çıkmış ve tanımının yanlış yapıldığı vurgulanmıştır. Yeni akım Fransız Devrimi ile ilerleme sağlayan hakların evrimsel gelişimi anlayışını reddeder ve insan hakları mevzusunun doğal hukuktan kaynaklandığını söyler. Bu haklar engellenemez ve tabii olarak vardır, çünkü varlığını Tanrı'dan alır. Bundan başka, Hristiyan Demokrasi sadece birey hakları ile ilgilenmez; aynı zamanda iktidarların baskısından doğal sosyal grupların da korunması gerektiğini savunur.¹⁶

GENİŞ YANKILAR

Fransa'da Hristiyan Demokrasi politik şeklini Cumhuriyet Halk Partisi (MRP) olarak almış ve 1946 koalisyon hükümetinin ortaklarından biri olmuştur.¹⁷ Hollanda'da Anti-Devrimci Parti aynı yıl içerisinde Katolik Partisi ile birleşerek iktidara talip olmuştur. Açık bir şekilde Hristiyan Demokrat adını almış olan partiler ise 1948'de İtalya'da ve 1949'da Batı Almanya'da seçimlerde başarı elde etmişlerdir.¹⁸ Bununla birlikte özgür kilise kökenli olan Hristiyan Parti (yani Lutherci kiliselerin dışında varolan Protestan kiliseleri) İskandinav uluslarında ortaya çıkmıştır.

Akımın etkisi oldukça geniştir. On yıl içerisinde Hristiyan Demokrasi Avrupa ekonomik durumunun iyileşmesini mümkün kılan ruhanî ve siyasî koşulları ortaya çıkarmıştı. Partiler erkeğin para kazanıp kadının evde kaldığı aile modelini destekleyen sosyal refah politikaları ile arasında bağ oluşturacak olan serbest pazar reformlarını tamamlamışlardır.

Bu akımın iki önemli mirası vardır. Birincisi, Avrupa Birliği rüyası savaş sonrasında Hristiyan Demokrat bir nesil olan, ismen Fransa'da Robert Schumann, Batı Almanya'da Conrad Adenauer, İtalya'da Alcide de Gaspari arasında doğmuştur. Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğunu (Paris, 1952) ve Avrupa Ekonomik Topluluğunu (Roma, 1957) ortaya çıkaran ilk anlaşmalar ekonomik problemler üzerinde yoğunlaşmış gibidir, ama temelinde yatan arzu Hristiyan Birliğini yeniden canlandırmak ve eski Kutsal Roma İmparatorluğunun demokratik versiyonunu inşa etmektir.

İkinci olarak 10 Aralık 1948'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca uyarlanmış olan İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi Hristiyan Demokrasi dünya görüşü ile büyük benzerlik taşımaktadır.¹⁹ Örneğin, doğal sosyal kurumlara ilgili olan 16. maddeye göre, aile, toplumun doğal ve temel birimidir ve toplum ve devlet onu korumakla yükümlüdür. 25. maddede aile maaşına vurgu yapılarak aile sosyal hakları ile ilgili "herkesin, kendisinin ve ailesinin sağlığı ve geçinmesini sağlayacak yeterlikte bir hayat standardı oluşturmaya hakkı vardır" denilmektedir.

Hristiyan Demokrat prensiplerden uyarlanan diğer bölümler ise erkek ve kadının evlenme ve aile kurma hakkı (madde 16) ve annelik ve çocuk için büyük önemi olan özel bakım ve yardım alma hakkıdır (madde 25). Beyanname aynı zamanda ailelerin çocuklarına verilecek olan eğitimin türünü öncelikle seçme hakkının olduğunu söyler.

DÜŞME VE YÜKSELME

Bununla birlikte, on yıl içinde, Hristiyan Demokrasi başka bir kriz dönemine girdi. Heyecanlı, enerjik ve pozitif Hristiyan Devrimi oluşumu 1940'larda etkisini yitirmişti. 1960'ların başında, Hristiyan Demokratik partiler giderek pragmatik ve bürokratik bakış açılarının savunucuları oldular. Hristiyan idealistlerinden ziyade, kendine yönetimde bir yer arayan kişiler parti içinde ağırlıkta olmaya başladı. Moral ve siyasî olarak dirilme, akımı merkezin sağ kitle partilerine dönüştürdü.²⁰

Avrupa'daki değerlerin sessiz devrimi diyebileceğimiz bu değişime bir itiraz 1963'ten sonra geldi. Demograf Ron Lestlaegle devrimi, Hristiyan öğretinin kılavuzluğundan (sorumluluk, mahrumiyet, fedakârlık, kutsallık gibi) sadece kendini düşünen *seküler bireyciliğe* dönüşmüş olarak tanımlayacaktı.²¹ Aile hayatı giderek yara alıyordu. 1970'ler ve 1980'lerde Avrupa gençliği üzerine yayınlanan bir araştırmada kürtaj, boşanma gibi değer aşınmalarının yaygınlaştığı, çocuklara ebeveynlerinden sadece bir tanesinin yettiği gibi düşüncelerin hâkimiyet kazandığını ortaya çıkarmıştı. Başka bir yoruma göre de "çıplak bireycilik ve dizginlemeyen bir özgürlük" yaygınlaşmaktaydı.

Parlamentolar kürtajı yasal kabul etmekteydiler. Dahası Avrupa mahkemeleri ve kamuoyu, cinsel sapkınlıklara hoşgörü göstermeye başlamıştı.²² Bizzat Hristiyanlık İmparatorluğunun yeniden canlanması ruhu üzerine inşa edilmiş olan Avrupa Birliği, aile ve diğer doğal sosyal gruplara katı bir seküler husûmet gösteren anlayışa dönüştü. Asıl özelliklerini korumaya devam eden Hristiyan Demokratlara göre, dünya görüşündeki bu değişim, Hristiyan Demokrasi üzerinde eski bir düşmanın yeni zaferiydi ve bu düşman tabii ki "1789 Fransız Devrimi ve onun anti-Hristiyan dünya görüşü" idi.

Tüm bunlara rağmen, 1990'larda, her ne kadar yeni bir Hristiyan Birliği görüşü olsa da Hristiyan Demokrat ruhu tekrar görülmeye başlandı. İskandinavya'da *özgür kilise* istemi ve Roma Katolik sosyal düşüncesine göre şekillenmiş aile politikalarının uyarlanması anlayışı tekrar ortaya çıktı.

Norveç'in Hristiyanlar Partisi, muhafazakâr koalisyon hükümetlerin içinde zaman zaman yer alabildi. 1991'deki seçimde İsveç Parlamentosu ilk kez Hristiyan Demokrat Sosyal Partiyi koalisyonun hükümet ortağı olarak iktidara getirdi. Parti başarılı bir şekilde Hristiyan değerlerinin devlet okullarında öğretilmesi, kürtaj karşıtı gibi konularda ağırlığını koydu.

DOĞU DEMOKRASİSİ

1989-1990'da komünizmin dağılması sonucu tüm Doğu Avrupa milletlerinde Hristiyan Demokrat ruhunu taşıyan partiler ortaya çıktı. Bir örnek vermek gerekirse, Polonya'da Hristiyan Demokratlar (MEM) 1997'de modern, adil ve kendine yeterli egemen bir devlet kuracaklarını, vatanseverlik ve Hristiyan değerleri üzerine inşa edilmiş bir devlet oluşturacaklarını, bu değerlerin binlerce yıldır asıl kimlikleri olduğunu belirten bir manifesto propagandası ile iktidara geldi. Romanya'da Ulusal Köylü Hristiyan Partisi 1996 Kasım seçimlerini kazandı. Hristiyan Parti aynı zamanda Macaristan, Slovakya, Hırvatistan, Çek Cumhuriyeti, Litvanya ve Letonya'da koalisyon hükümetlerinin iktidar ortakları oldular.

Komünizm sonrası liberal görüşün olumsuz etkileri de bu yeni topluluklarda görülmeye başlandı. Bu nedenle de aile mevzusu, bu toplumlarda ve çağdaş Hristiyan Demokrat gündeminde geniş yer almaya başladı. Çünkü komünizmin mirası ile Batı tipi sosyal liberalizmin kaynaşması sonucu aile yapılarında aşınma oluşmaya başlamıştı. 1990'dan itibaren boşanma oranı artmış, evlenme azalmış ve doğum oranında büyük bir düşüş yaşanmıştır. 2005'te dünyanın en düşük evlilik ve doğum oranlarına sahip on ülkeli bir listede Çek Cumhuriyeti, Slovenya, Litvanya, Letonya, Polonya da vardı. Bu nedenle Hristiyan Demokrat parlamenterler 2004'de toplanarak *Önce Aile Deklarasyonu*'nu kabul etti. Deklarasyon şunları söylemekteydi:

"Geleneksel aile, evlilik ve insan hayatı için her bir değer adına gayret göstereceğiz ki, geleceğin Avrupa'sını kötü bir sona doğru gitmekten kurtarıp, yerine din, ahlak ve kültürel değerlerin korunduğu ve değerli kılındığı bir hayat oluşturalım."

Bu belge aynı zamanda Hristiyan Demokrat dünya görüşünün diğer ana ilkelerini de kabul eder durumdaydı. Şöyle ki:

Doğum insan ırkının devamı için bir anahtardır.

Aileler çocuklarının yetişmesi ve eğitilmesinde esas otorite ve sorumluluğa sahiptir.

İyi bir hükümet aileyi korur ve destekler ve ailenin toplum içindeki hayatî rollerini yapabilmesi için uygun koşulları oluşturur.

Cinsellik karı koca arasındaki sevginin varlığı ve çocuk dünyaya getirilmesi içindir.

2005 sonbaharında Lech Kaczyński'nin, Hukuk ve Adalet Partisinin adayı olarak Polonya başkanı seçilmesine şahit olundu. Partinin ekonomik

prensipleri Katolik Kilisesi'ninki ile benzerdi. Letonya'da ise Hristiyan Demokratlar, Avrupa Birliği'ne egemen olan ruhu reddettiler ve evliliğin sadece kadın ve erkek arasında olabileceğini söyleyen bir anayasa yaptılar.

Tüm bunlar tükenmiş olan bir uygarlığın ölüm sancıları mıdır? Yoksa moral ve politik yeni bir oluşumun kıvılcıkları, belirtileri midir? Bunu önümüzdeki yıllarda göreceğiz.

AMERİKA'YA DERSLER

Amerika'da hiçbir zaman ciddi anlamda bir Hristiyan Demokrat Parti varolmamıştır. Amerikan seçim sistemi her bir partinin değişen baskı grupları koalisyonundan oluşan iki parti lehine işlemektedir. Yani iki parti arasında seçim cereyan eder ama çıkar gruplarının duruma göre değişen koalisyonlarından oluşmaktadır her bir parti. Buna göre Hristiyan Demokrat partilerin nisbî temsil uygulanan ülkelerde daha fazla yer bulabildiği söylenebilir.

Amerika aynı zamanda Fransız Devrimi mirası ile Avrupa'dan daha karmaşık bir ilişki içinde olmuştur. 1790'larda Amerika, Fransız Devriminin soylu ve feodal güce karşı oluşuna sempati ile bakmış ve Katolik Kilisesinin devlet üzerindeki ve toplum içindeki rolünün kaldırılması konusuna da kayıtsız kalmıştır. O zamandan bu yana sadece birkaç Amerikalı, Abraham Kuyper'in gördüğü gibi, 1789 devrimini bir felaket olarak algılamıştır.

Hristiyan Demokrasi konusunda Avrupa deneyimi, modern politika ile ilgilenen tüm Hristiyanlara bazı dersler vermektedir. Bunlar kısaca şöyle ifade edilebilir:

Birincisi, özellikle Hristiyanlar kastedilerek dört İncil'de de ortak olarak yer almış bulunan *bizim gibi olan komşularımızı severiz* sözü doğru kabul edildiğinde, bu akım en büyük başarısını elde etmiştir.

İkincisi, bu akım kilise ve kilise ile ilgili kurumlar aracılığıyla kamu sağlığı, refahı ve eğitim programları konusunda öncü olmuştur.

Üçüncüsü ve belki de en iyisi, Hristiyan Demokrasi, liberal-kapitalist ve sosyalist düşüncenin her ikisinden de farklı olarak bir *üçüncü yol* sosyal-ekonomik politika (aile hayatına ve halkın sağlığına öncelik veren) ortaya atmıştır.

Dördüncüsü de, bu akım ancak otantik Hristiyan inancını ve heyecanını bulduğunda başarılı olmuştur. Bunlar azaldığında ise Hristiyan Demokrasi etkisi azalmıştır.

NOTLAR

- ¹ <http://www.buchanan.org/pa-92-0817-rnc.html> (update: 7/11/2005).
- ² Abraham Kuyper, "Uniformity: The Curse of Modern Life", in James D. Bratt, ed., *Abraham Kuyper: A Centennial Reader*(Grand Rapids, MI:Eerdmans,1998):24.
- ³ Abraham Kuyper, "Maranatha", in Bratt, *Abraham Kuyper*, pp.210-11; Maria Mitchell, "Materialism and Secularism:CDU Politicians and National Socialism,1945-1949", *The Journal of Modern History* 67(June 1995):286.
- ⁴ Mitchell., s.290.
- ⁵ Guido Dierickx, "Christian Democracy and Its Ideological Rivals: An Empirical Comparison in the Low Countries", in David Hauley, ed., *Christian Democracy in Europe: A Comparative Perspective*(London and New York: Pinter Publishers, 1994):24.
- ⁶ Diereckx, "Christian Democracy and Its Ideological Rivals", s.24.
- ⁷ Leo XIII, Graves De Commun; Re(18 January 1901);
at:<http://www.ewtn.com/library/encyc/113grcom.htm> (update: 6/24/2005):2.
- ⁸ Kuyper, "Maranatha", s.212.
- ⁹ Kuyper, "Uniformity", s.32.
- ¹⁰ Kuyper, "Uniformity", s.32.
- ¹¹ Kuyper, "Maranatha", s.222.
- ¹² Kuyper, "Maranatha", s.218-19.
- ¹³ bkz.Einaudi and Gougel, *Christian Democracy in Italy and France*, pp.81-82; and R.E.M. Irving, *The Christian Democratic Parties of Western Europe*(London: George Allen and Unwin,1979):30-31.
- ¹⁴ Irving, *The Christian Democratic Parties of Europe*, s.31; and Einaudi and Gougel, *Christian Democracy in Italy and France*, s.30-31.
- ¹⁵ Noel D. Cary, *The Path to Christian Democracy: German Catholics and the Party System from Windthorst to Adenauer*(Cambridge, MA: Harvard University Press,1996):180; and Einaudi and Gougel, *Christian Democracy in Italy and France*, s.28-30,84.
- ¹⁶ Irving, *Christian Democracy in France*, s.61-62'den alıntıdır.
- ¹⁷ bkz.Emiel Lamberts,ed., *Christian Democracy in the European Union, 1945/1995*(Leuven,Belgium:Leuven University Press,1997):440.
- ¹⁸ Almanya hikayesi hakkında daha fazla bilgi için bkz.Cary, *The Path to Christian Democracy*.
- ¹⁹ Lamberts, *Christian Democracy in the European Union*, s.142.
- ²⁰ Lamberts, *Christian Democracy in the European Union*, s.143-144.
- ²¹ bkz.Donald Inglehart. *The Silent Revolution: Changing Values and Political Styles Among Western Publics*(Princeton,NJ: Princeton University Press,1977):216;and Ron Lesthaeghe, "A Century of Demographic and Cultural Change in Western Europe", *Population and Development Review* 9 (Sept.1983):29.
- ²² Lamberts, *Christian Democracy in the European Union*, s.445